

In de bomen is de hemel dichterbij.

K. Schippers

Poëzie is een manier om het leven bij de keel te grijpen

Robert Frost

1

Aftelrijmpje

Liesje leerde Lotje lopen,
langs de lange lindenlaan,
maar ons Lotje wou niet lopen,
dus liet Liesje Lotje staan.

Boom van liefde, die meer dan 500 jaar oud kan worden.

Boom van Venus. Aanbeden door de Kelten die de godin van de liefde Freya in de Linde zagen, gewijd door Christenen aan moeder-magd Maria.

Geplant rond kapelletjes, op dorpspleinen en op school-speelplaatsen als beschermende moeder.

Onder lindebomen vergaderde de dorpsraad en werd recht gesproken.

Linden werden ook geplant als vrijheidsboom - bvb om 100 jaar Belgische onafhankelijkheid te gedenken - of ter gelegenheid van geboorte of huwelijk.

Blaadjes als harten staan symbool voor LIEFDE.

Thee van Lindebloesem:

**Zo zacht als lindebloesem klinkt,
zo zacht en liefdevol
werkt ze op de psyche van de mens.
Ze omarmt en wiegt onze geest
en voorzichtig opent ze de deur
om weer van zichzelf te houden.**

Lindehout:

Is makkelijk bewerkbaar, zacht en niet-splinterend hout dat wordt gebruikt voor houtsnijwerk, draaiwerk en muziekinstrumenten. Heiligenbeelden werden uit Heilig hout - Lignum sacrum - gesneden. Medicinale kool is verkoold lindehout.

Volksgeloof:

- Om de veestapel te 'ontheksen' moet je de dieren met lindestokken slaan, dan hoor je de heksen van het dorp luidkeels schreeuwen van de pijn.
- Tandpijn geraak je kwijt door een verroeste nagel in het tandvlees te prikken en daarna de nagel in een lindeboom te kloppen. (een tandarts lijkt ons meer aangevozen)

De Linde

De linde lost
haar knoppen uit hun kneep,
ontdekt en dost
haar kruin met blad en kegel;
en, zon-omlaaid
daar schuift haar schaduwsleep
breed uitgezwaaid
alover haag en wegel.

Hoe zwierig-zwaar
die dichte loverhut,
met hier en daar
een lichte gabbe er tussen,
waar 't in de gauwt,
als er de wind in schudt,
lijk grijzegrauw
van mezen en van mussen.

Nu staat ze stil,
een heerlijk vrouwenbeeld
vol gratie, gril,
vol zuiver' weelde en waarde;
met blad en bast
door gouden zon omspeeld,
en moedervast
met brede voet in de aarde.

Je hoeft niet aan een boom te hangen om een eikel te zijn.

Als het bliksemt mag je niet schuilen onder een Eik. De ruwe eikenschors bevat veel water en zijn diepe penwortel werkt als bliksemafleider:

Eiken moet je mijden, Boeken (beuken) moet je zoeken.

Onder den Eikenboom getrouwd.

(niet voor kerk of wet getrouwd)

Gebruik

- In vervlogen tijden werd eikenhout gebruikt in de scheepsbouw.
- Een eikel werd 'acker' genoemd. Varkens werden 'gemast' - vet gemest - met eikels. De boeren gingen met hun varkens naar het eikenbos om ze te ackeren. Later, in de 19^e eeuw, werden varkens vetgemest met aardappelen. Eikenackers moesten wijken voor aardappelakkers. In Spanje voert men nog steeds varkens met eikels wat de overheerlijke **Bellota-ham** en **Rebecca-ham** levert.
- Tijdens de oorlog werden geroosterde eikels gebruikt als koffiesurrogaat.
- Schors van Eik - **eek** genaamd - werd gebruikt om leer te looien. In de lente werd de schors van jong Eikenhout (7 à 12 jaar) van de bast ontdaan en vermalen tot **RUN**. Run tussen de vellen gelegd gedurende enkele maanden, zorgde voor gelooid leder. Het marginale beroep van Eekschiller is in de eerste helft van vorige eeuw in de Nederlanden verdwenen.

Volksgeloof

- Op Walpurgisnacht schommelen heksen in Eiken.
- Bij een huwelijk werd een Eik geplant waarvan het hout later - na 100 jaar -als bruidschat diende voor de nakomeling.
- In sommige streken werd op Kerstavond een eiken **Joelblok** verbrand. Tot driekoningengefeest moest een stuk houtskool blijven liggen in de haard. Voor een goede oogst werd de as gemengd met zaaigoed. Houtskool van de Joelblok, onder het bed gestrooid, beschermde tegen donder en bliksem. Vandaag wordt het zoete gebak 'kerststronk' versierd met een suikeren kindeken Jezus en plasticen hulstblaadjes.
- Kledingsstukken werden in een Eik (**lapjesboom**) gehangen om te genezen.

Eik

Er groeien nog veel bomen in mijn woud.
Mooie bomen met gezonde, stoere stammen.
Met lentelijke nesten in hun takken,
met prachtige zwammen in de holten van
de bovengrondse wortels, die warme oksels vormen
wanneer de zomer herfst wordt en sterft.

Sierlijk zijn de bomen in mijn woud
nederig met weelde groeiend
en verliefd op hun gebladerte.
Vogels maken liefde in mijn woud,
maar het hout onder de schors
wordt dor in mijn borst. Ik ben somber.

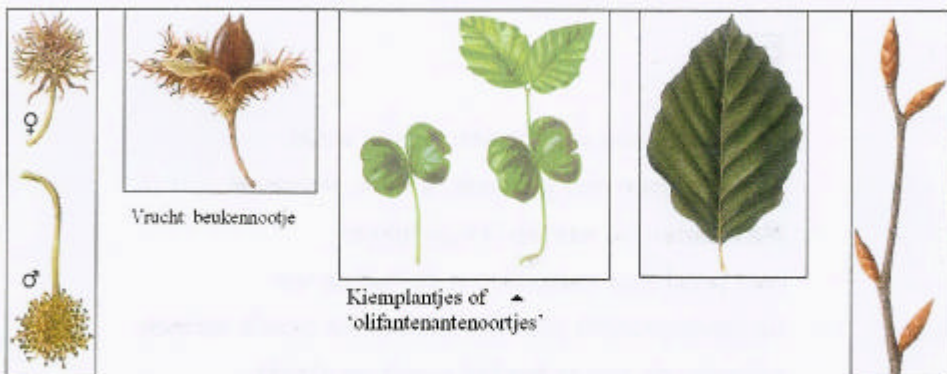
Want vanmorgen liep een man door mijn woud,
een vreemde man, die een bijl
als een bijbel drukt tegen zijn hart.
Vogels vlogen weg tussen huiverende bladeren.
Ook ik kreeg het koud als spleet de bliksem
de mooiste jonge eik van mijn woud.

PAUL SNOECK

1978

Eiken vertonen soms **Sint-Jansdrift**. Ze maken in juni voor een tweede maal jonge loten. Het naamfeest van Sint-Jan valt op 24 juni.

Sint-Jansdrift wordt ook wel eens gezegd over oudere mannen met een sterke seksuele activiteit.

De Beuk is de koningin van het bos. '**Mutter des waldes**' en kan 40 m hoog en 200 jaar oud worden.

Boek komt van Beuk. Beukenplankjes werden gebruikt om op te schrijven en men sneed er letters uit om mee te drukken. Buchstaben is Duits voor letters. Het Nederlandse woord boekstaven staat voor optekenen (opschrijven).

Fagus is z'n Latijnse naam: Fagus komt van het Griekse Fagein (eten).

De plaatsnamen Boeckarest, Boechout, Boeckel en Buckingham komen van Beuk.

Gebruik

Weinig duurzaam hout maar hard, niet geschikt voor buitenwerk. Wordt aangetast door boktorren die gangen graven in het hout (memel). Maar deze insecten houden niet van 'bewegend' hout zoals trappen, parket, meubels.

- Zeer geschikt meubelhout. Kan onder stoom gemakkelijk worden gebogen voor stoelpoten en leuningen.
- Beukenootjes leveren bak- en slaolie en worden gebruikt voor de bereiding van zeep.
- Beukenootjes zijn lekker maar bevatten blauwzuur. Als je er teveel - een vijftigtal - van eet word je eerst 'high' en daarna misselijk.

Volksgeloof

- Veel beukenootjes voorspellen een strenge winter.
- Veel beukenootjes voorspellen een jaar met veel 'onechte' kinderen dacht men in Franche-Comté.
- In Stettin geloofde men dat pasgeboren meisjes die in een beuken waskuip werden gebaad later 'naloopsters' van mannen werden.
- Een stukje beukenhout op je vel dragen brengt geluk.
- Verliefde jonge mannen kerfden de naam van hun liefje in de schors.

De Beuk

Dit weet ik van de beuk: hij brult
 Binnensmonds, als ik hem nader
 En 't oor leg op zijn bast geduld,
 Hoor ik zijn stem, hoor ik mijn vader.

Dat is de wijsheid van het hout:
 Tweehonderd jaar in strenge ringen
 Die elkaar stutten en verdringen
 En, goed geweed, wordt het nooit oud.
 Mijn hand erop, voor altijd blijft hij zingen.

Hubert Van Herreweghen
 2000

Vakantie in Doorn

na vele maanden stil gestaan bij
 de groei van een kaarsrechte beuk,
 in doorsnee meer dan reusachtig,
 met jarenlange vertakkingen

'kijk eens jongen wat een boom'
 hoor ik m'n stem eerbiedig zeggen

'kijk eens papa daar een musje'
 jubelt m'n dochtertje aan de voet
 van die bejaarde, groene beuk

LENZE L. BROUWERS
 1918

THE BEECH IS THE BOOK OF THE PAST.

EN NU ... DE BEUK ERIN!

De Latijnse naam Fraxinus staat voor lans.

- ES is een omheind stuk land - de Es werd gebruikt als hoekboom (=grensboom) om een perceel af te bakenen.
- Ash is engels voor Es en komt van: ASK, gotisch voor speer

Hout

Essenhout is weinig duurzaam in open lucht maar kan - goed gedroogd - eeuwen meegaan. Het is taai, elastisch, buigzaam en splintert niet..

Essen werden geknot op manshoogte om gereedschapsstelen te winnen.

Ook roeriemen, biljartsokken, tennisraketten, ski's, wandelstokken, turntoestellen, stelen, ladders, draaiwerk, wagens en koetsen, vloeren, panelen en fineer.

▲
Winter-
knoppen
als bok-
kenpoten.

Volksgeloof

- De essencultus is ouder dan de eikencultus. In Germaanse en Griekse mythologie wordt Es geassocieerd met de oorsprong van de mens.
- Britse moeders legden hun baby's onder een Es terwijl ze op het veld werkten. De boom beschermde het kindje tegen gevaarlijke dieren en boze geesten.
- De man is uit het goede essenhout geschapen: zoals de Es groeit hij rechtop en is hard, taai en veerkrachtig.
- Heksen vliegen op stelen van Essenhout of Berkenhout.
- Als je de eerste nageltjes van een baby onder een Es begraaft dan zal het kind later goed kunnen zingen.
- Volgens een Brits gebruik kan een ziek kind genezen als het kind - in adams- of evakostuum - negenmaal door een jonge gespleten Es wordt gehaald. Daarna werden de twee helften van de Es weer verbonden. Als de Es geneest zal ook het kind genezen.
- In Wales liepen mannen door een gespleten Es om van impotentie te genezen. De gespleten Es symboliseerde de vulva. Ook hier genas de man samen met de Es. Of de man ook in adamskostuum door de Es kroop konden we niet achterhalen.
- De eerste man ASK is uit een Es geschapen. De eerste vrouw EMBLA is uit een Olm geschapen. De Germaanse god Wodan (Odin) gaf beiden adem.
- In de 12^e eeuw werd in het boek Edda, het eeuwenoude verhaal van de wereldomvattende en alles voedende Es YGGDRASIL beschreven door de ijslander Snorri Sturluson. Wat ik ervan heb onthouden is het eekhoortje RATATOSK, de boodschapper en vooral ruziestoker tussen de alleswetende en helderziende tweekoppige Adelaar VIDOFNIR boven in de kruin van de Es en de draak NIDHÖGGER - symbool van de duistere macht - die aan de wortels van de Es knaagt.
- Het zaad van de Es zou lustopwekkend zijn voor mannen:
'Ash makes men more spirited with ladies.'
Van verterend essenhout werd een afrodisiacum gemaakt.

De Es

Boven in de es
Wemelen veertien blaadjes
Het is voldoende

J.C. VAN SCHAGEN
1971

7 FRAXINUS EXELCIOR

Hun groei volstond tot aan een vijftal jaren,
dan werden zij tot in het hart geknot
en uitgekleet tot op het naakte bot,
opdat men steel en handvat kon vergaren.

Het gladde hout, van schors en spint ontdaan,
verlengde zo de hooivork en de bijl
en schiep de boog, de drager van de pijl
die na de boomgrens nog zal verder gaan.

Hun stronk is in triomf weer uitgeschoten
en in de veerkracht van de jongste twijgen
zie ik de oerkracht van de oude loten

die straks vol glorie naar het zonlicht stijgen
En dan weer buigen naar de glazen sloten,
waar spiegelingen met de waarheid dreigen

FRANS HOPPENBROUWERS

VIND JE SOMS EEN EVEN ES OF EEN KLAVER MET 4 BLADEN.
EER DE ZON TER KIMME NEIGT ZULT GIJ IN LIEFDE BADEN.

In 't engels klinkt het zo: **The even ashleaf in my hand,
The first I meet shall be my man**

Berken zijn pioniers. De eerste bomen die verschijnen op braakland zijn Berken, Wilgen en Vlieren. Later komen bomen zoals Eiken die de Berken overschaduwen. Berken worden niet oud, hooguit 50 jaar.

Berk komt van het Indo-europese Birgh, wat glanzend betekent en waarvan de namen Birgit en Brigitte zijn afgeleid.

De Berk staat symbool voor de Vruchtbaarheid, Liefde

en Geluk.

Gebruik

- Berkensap wordt in de vroege lente afgetapt en gedronken.
- De indianen bekleeden hun kanos met berkenbast.

Volksgeloof

- Op 1 mei haalden huwbare jongens een berkenstam uit het bos en versierden de stam met linten, vruchten en eieren. Op **Walpurgisnacht** (30 april) werden meivuren ontstoken. Meisjes en jongens dansten de hele avond rond het vuur. In het holst van de nacht als de meisjes sliepen, zetten de jongens takken voor de huisdeur van de meisjes.
 - Een berkentak voor een lief meisje
 - Een dennentak was een liefdesverklaring. De immer groene tak staat voor eeuwige liefde.
 - De kersentak is voor een wispelturig meisje.
 - De Meidoorn is voor een stekelig meisje.
 - Een bos Riet is voor een onkuis meisje.
- Als het nieuwbouw-huis onder dak stond werd **de mei** gestoken. Op het dak plaatste men een berkenboompje, al dan niet versierd met kleurige linten.
- **Is er kermis of bruid dan steekt men de berkenbezem het venster uit.**
- Als de **berkenbezem** buiten aan de voordeur staat komt alleen het goede binnen.
- Als een vrouw in verwachting is zet ze de **bezem** aan de voordeur onderste boven.
- Heksen of **witte wieven** vliegen bij nacht op een berkenbezem. Als ze bij het eerste kraaien van de haan niet terug in hun bed liggen blijft hun vervoermiddel in een Berk hangen ... en kunnen ze te voet naar huis.
- De Germanen geloofden dat Freya, godin van de Liefde, in een berkenboom huisde.

Berken

8 Je vergeet ze op te merken
Zo'n boom is zelden een kolos
Al die smalle witte berken
Dunne vingers in het bos

Berken zijn de meisjesbomen
Teer en weerloos staan ze daar
Meisjes van een jaar of zeven
Nagels bijten, pluizig haar

Ik was zelf ook eens zo'n boompje
't Geloofde nog in Sinterklaas
Ook al was zijn spreij een mantel
Mijn geloof was hem de baas

Berken kunnen niet zo blijven
Eens wordt 't groen wat minder teer
En de stam wordt veel stabielier
Das maar goed - 't is vaak slecht weer

Mensen zijn meestal net als bomen
Een dikke bast tegen de pijn
Je hebt niet veel aan meisjesdromen
Het beste is een beuk te zijn

LETTY KOSTERMAN
1988

Als je **Vliegenzwammen** zoekt dan moet je bij een berk zijn. Deze paddestoelen leven in symbiose met Berken. Ze voeden de berkenwortels met mineralen en de zwamdraden krijgen zetmeel van de boom.

9 **Op een rode paddestoel, vol met witte stippen,
zit kabouter Pinnemuts,
op en neer te wippen
Krak zei de paddestoel met een diepe zucht
Hopla met de beentjes
boven in de lucht.**

Hout

Elzenhout is goed brandhout. Het geeft veel hitte.

Het rode hout is ook goed bewerkbaar en dus gebruikt door beeldhouwers en klompenmakers.

Onder water rot elzenhout niet.

Bussels van elzenhout werden gebruikt als fundering van kerken en kathedralen in moerasgebieden bvb de Sint-Pieters-kerk in Leuven.

Vele gebouwen in Venetië werden gebouwd op elzenhouten palen.

Elzenproppen (zaadknoppen) + water + verroest ijzer + azijn geeft zwarte verfstof, vroeger gebruikt voor het verven van leder en hoeden (chapeau buse)

Elzenhout, zo nauw verwant met water, is geschikt hout voor een wichelroede om bronnen op te sporen.

Schwarzerle
(*Alnus glutinosa*)

Volkverhalen

Elzenboompjes zijn rare kwasten. Ze herbergen een hele familie. Mama, papa en oma.

Pa hangt als een lange gele sliert aan kale takken. Hij hangt daar stuifmeel te produceren dat door de wind wordt meegevoerd. Ma is een klein eivormig bolletje dat opvallend op het einde van een tak zit. Na een tijdje valt pa met zijn weke delen van de boom. Ma ontwikkelt

zich tot een schattig groen kegeltje. Oma - vorig jaar nog ma - is ondertussen een soort dennenappeltje met open schubben, geworden. Zij geeft de sijsjes eten, die verlekkerd zijn op de oliehoudende zaadjes.

De Els

- 10 In elzenhagen ruist de wind
 als droevig geestenfluister
 In 't hele woudegebied toch vindt
 men 't klagen niet zo duister.

Volkverhalen:

- De els groeit op natte plekken in ondoordringbare bossen. Mensen waren bang in elzenbossen. Ze zagen vuurlichtjes zweven en dachten dat het dolende zielen van ongedoopte kindjes waren. Wie een dwaallichtje zag moest het dopen met wijwater.
Dwaallichtjes kunnen gevaarlijk zijn: zij lokken de reiziger bij nacht naar het moeras.
Nu weten we dat deze lichtjes ontvlambaar methaangas, voortkomend van rottend hout en bladeren, in moerassige gebieden is.
- Pas afgezaagd elzenhout geeft een orangerode zaagsnede. Het is bloed van de duivel.
- De Els is een vrouwelijke boom verbonden met de maan, met vuur en met de rode kleur.
- **Elzenvuur is helle vuur**, zo heet en zo gevaarlijk.
- Heksen rusten graag in elzenkruinen.
- **Rood haar en elzenhout zijn op geen goede grond gebouwd.**
Maar sproeten verdwijnen als je de huid inwrijft met elzenbladeren.

Boerengeloof

- Als je elzentakje in de mond houdt tijdens het zaaien blijven spreeuwen van de akker. De Elzentak moet op Goede Vrijdag worden afgebroken.
- Mollen en muizen verjaag je door op de hoeken van de akker elzentwijgen te planten. Ook hiervoor moet je elzentakken afbreken op Goede Vrijdag.
- Honingdauw van bladluizen kan je bestrijden door elzentakken in de grond te steken.
- Wil je een misval vermijden bij een drachtige koe dan moet je ze negen elzenkoppen laten eten.

Mannelijke katjes
met stuifmeel

+

Piepkleine vrouwelijke bloem
met alleen rode stampertjes die
later uitgroeien tot

=

hazelnooten

De Latijnse naam *Corylus avellana* komt van:

Het Griekse KORUS, (helm) verwijzend naar het helmvormig napje rond de noot.

Avella vecchia is een stad op Sicilië van waaruit sedert de oudheid hazelnooten werden geëxporteerd.

Hazelnootolie werd reeds geperst door de oude Grieken en Romeinen.

Miljoenen stuifmeelkorreltjes zorgen wel eens voor allergische niesbuien in de maand februari.

Van de takken maakt men wichelroeden om onderaards water of ijzer te zoeken.

Voor vlechtwerk van lemen huizen werden, naast wilgentakken, ook wel hazelnooten takken gebruikt.

Spreuken:

"**In de hazelaar gaan**" staat voor flirten en

"**Noten kraken**" staat voor geslachtsgemeenschap.

Bangeriken hebben "**een hart zo klein als een hazelnoot**".

Heksen:

- Houden feest onder een hazelaar
- Slaan met een hazelaarstok op het water om het te doen regenen.
- Steken Hazelnootjes in hun zak om onzichtbaar te worden.

Om van heksen verlost te geraken moet je het huis vegen met een hazelaarbezem. Doe al het geveegde stof in een zak. De zak goed afsluiten en met een hazelaarstok er duchtig op los slaan. En nooit of te nimmer heb je nog last van heksen.

De Hazelaar

11

Onverwacht mij tegen
in 't nog winters jaar
op de sprong der wegen
bloeit de hazelaar.

Tegen 't licht gehangen
slingertjes van goud;
aarzelend, bevangen
raak ik aan het hout.

Trillend dwaalt van boven
't fijne wolken los;
en met bloei bestoven
in het naakte bos

blijf ik beven
teruggehouden staan,
en ik raak nog even
't donker stamhout aan.

IDA GERHARDT
1980

12 Daar zou een meisje gaan halen wijn
Het was 's avonds maar al zo late
Zij kwam al voor een hazelaarboom
En daar bleef zij wat tegen praten.

Wel Hazelaar, zo zei zij,
Wel hazelaarboom
En van waar bent gij zo groene
Mooi meisje, zo zei hij, meisje fijn,
Vanwaar zijt gij zo schone.

De meest geschikte wilgen voor knotten zijn de Schietwilg (*Salix alba*) en de Kraakwilg (*Salix fragilis*). In sommige streken, zoals in Bornem, werden wilgenakkers - grienden genaamd - aangelegd. De geogste takken - rijs genaamd - werden gebruikt door mandenvlechters.

Het gebruik van wilgentakken gaat ver terug in de geschiedenis:

- Er is een palingruik gevonden van 4000 jaar oud.
- Ook vonden archeologen wilgenlechtwerk uit de Egyptische en Romeinse tijd.
- Knotwilgen zien we op schilderijen van Jeroen Bosch (15de eeuw)
- Eeuwenlang waren wilgentakken samen met leem en stro de belangrijkste bouwmaterialen voor huizen.

Vandaag wordt wilgenhout - soms - nog gebruikt voor:

- Rijshout om de broodoven te stoken.
- Wilgentenen voor vlechtwerk (manden),
- Gereedschapsstelen,
- Hekwerken en vlechtwerk,
- Stookhout voor de open haard,
- Oeverbeschoeiingen (voor versterken van de oevers).

Maar het gebruik van wilgentenen is grotendeels verdwenen. Massaproductie en nieuwe technieken maken wilgentenen overbodig: plastic manden vervangen gevlochten manden, dijken worden beschermd door tropisch hardhout en huizen worden uit baksteen opgetrokken.

De schors van enkele soorten, zoals Schietwilg (*Salix alba*), bevatten salicine, dat van oudsher gebruikt werd als pijnstiller. Wilgenbast kauwen of een drankje brouwen van wilgenbast verzacht de pijn maar ... Salicine is slecht voor de maag. Aspirine, dat ook salicine bevat, is een verbeterde uitgave van wilgenbast.

De wilg is nauw verbonden met water: **“En juist in het land, door het water gehavend groeit het gewas dat water verslaat; het wilgenrijs, dun en buigzaam, vlechtbaar en taai.”** (A. den Doollaard)

De wilg vertelt

13

Woorden zijn mijn wortels niet.
Geen bloesem zelfs, geen vruchtbegin.
Zij zijn het schrale blad op oud
een stam die met de jaren
trager aan de lente kwam

Hoewel verspild aan vele armen,
ik draag nu gaten in een licht
dat steeds meer door de vingers ziet.

En zelden nog ben ik pleisterplaats
voor die op trek zijn naar seizoenen.

Gekerfd en murw en humushanden
Ik voed nu langzaam mos en voel
Van binnen kleiner planten groenen.

GERY FLORIZOONE
1986

Treurwilg:

Judas, de apostel die Jezus verraadde, hing zich op aan een wilg. Jezus werd gezeseld met wilgentakken en bracht de nacht, voor zijn kruisdood, door onder een wilgenboom, die vol droefheid de takken liet hangen.

Maria, met haar kindje Jezus in de armen, op vlucht naar Egypte voor koning Herodes, zocht bescherming onder een treurwilg.

Mooie verhalen maar ... de treurwilg *Salix babylonica*, veel aangeplant in onze tuinen, komt oorspronkelijk uit China of Japan en niet uit het Heilig Land, Israël.
Misschien was het geen wilg maar een familielid, de Eufraatpopulier.

Populus is Latijn voor volk maar ook voor de boom die iedereen kent. De Romeinen associeerden het geroezemoes van het volk in de straten van Rome met het trillen van populierblaadjes in de wind.

Bomen zijn ook een modeverschijnsel. Enkele tientallen jaren geleden moest in ieder voortuintje een Araucaria (Slangenden of Apenverdriet) staan. Voorheen was de mode een blauwe Atlasceder. Vandaag zie je in vele voortuintjes Japanse bolwilgjes. De oudere generatie herinnert zich nog de tijd dat elke respectabel tuin werd afgeschermd met Italiaanse populieren, een variëteit van de Zwarte populier of 'Populus nigra italica'. De franse - 19^e eeuwse - botanicus Poiret verafschuwde deze - op kaarsen lijkende - populieren en noemde de populierenmode '**Peplomanie**'.

In het Pajottenland en de Vlaamse Ardennen zijn Canadese Populieren niet meer weg te denken uit het landschap. Zij waren de grondstof voor de 'stekskes' fabrieken 'Union match' in Geraardsbergen en 'Ninove match' in Lucifers worden nu in Zweden gemaakt en onze Populieren reizen naar Italië en komen terug als plakhout voor kasten en keukens.

What a mad, mad world!

Spreekwoorden:

'**Trillen als een espenblad.**' Esp, Ratelpopulier of Ratelaar. In Limburg Klaterabeel genoemd. Bij de minste wind trillen de blaadjes voortdurend op hun platte steeltjes.

'**Popelen van ongeduld**'

Volkverhalen

• Christenen hadden het niet zo voor de populier. Maria, de moeder van Jezus, op vlucht naar Egypte wilde schuilen onder een Populier, maar de populier weigerde. Ze zei tegen de Esp (Trilpopulier): "**Sidderen zal uw loof, beven zal uw bloed, zoals ik thans sidder en beef**" Daarna vond Maria een schuilplaats onder een Eik.

Italiaanse populier

Espenblad

- De espenblaadjes sidderen omdat Jezus werd gegeteld met espentwijgen.
- Volgens een middeleeuwse legende werd Jezus aan een kruis van espenhout genageld, waarna de zon verduisterde. De treurwilg hing haar takken in het water, druiven weenden en bloemen fluisterden. Maar de Esp sprak met luide stem: "**Wat deert ons uw lijden. Wij bomen zijn toch zonder zonde**". Daarop nam de engel des doods een schaal met bloed van Jezus en goot die uit op de wortels van de Esp, die sindsdien geen ogenblik rust kende.

De Populier

Zo lenig is de knotwilg niet,
die plumpe lome Oblomow
die staat te mokken aan een sloot,
de Salix alba, een gesjeesde clown
die naar zijn modderpoten staart.

Zijn broer, de lepe populier,
een danig opgeschoten knaap,
mag defileren in een laan
in het paasbest van zijn trois-pièces.

Hij wil een heel eind hogerop,
giraffe van de bomen zijn,
een chique boom van louter hals
die reikhalzend naar sterren kijkt.

O dunne ober, magere markies
die aardig en gedistingeerd
naar eender welke handkus nijgt
-de wind haast biddend om excuus-

en zozeer populier moet zijn.

LUUK GRUWEZ
1996

Maar er zijn ook positieve verhalen:

- De snelgroeiende populier werd ter hulp geroepen door meisjes die snel lang haar wilden. Het helpt als je een gaatje boort in een populier en er enkele haartjes in stopt.
- Een blaadje van de Esp (Ratelpopulier) onder de tong en woorden vloeien als gedichten uit de mond.

Wij hebben een Espenblaadje onder onze PC gelegd, het resultaat heb je net gelezen!

Okkernoot of Walnoot

'Wal' komt van 'walsch' of 'welsch' wat vreemdeling betekent. De okker- of walnotenboom is inderdaad een allochtoon, afkomstig uit Zuidoost Europa.

De Latijnse naam Juglans komt van 'Jovis glans' wat 'noot van Jupiter' betekende.

Tijdens de eerste wereldoorlog (1914-1918) speelde de okkernoot een belangrijke rol: bomen werden omgehakt en van het hout werden geweerkolven gemaakt. De doppen van de okkernoot werden gebruikt als ersatz thee en gedroogde bladeren vervingen tabak. **Thee**, getrokken van gedroogde bladeren, wordt als eetlust opwekkend middel gebruikt. De rottende, zwart geworden bolsters, werden in water gekookt en leverden een zwarte houtbeits om hout donker te kleuren. Ook groene bolsters werden gekookt en gebruikt om haar zwart te verven of een blanke huid bruin te kleuren. Ook bister werd gemaakt van notenbolsters gemengd met roet van verbrand hout. Bister wordt gebruikt om te tekenen en om meubelen te beitsen.

Bolsters met aluin gekookt geeft een bruine **kleurstof** om wol te verven

Als je last hebt van muggen kan je gekneusde bladeren van de Walnoot op je huid wrijven. Bij elke boerderij stond een notenboom. Niet alleen voor de olierijke, lekkere vruchten maar ook om vliegen en muggen te verjagen.

Volkverhalen

- Onder een notenboom groeit geen kruid en zo kwam de notenboom in kwaad daglicht te staan. Wie onder een notenboom in slaap viel werd ernstig ziek.
- **'Waag u nimmer in een droom onder een notenboom'** schreef de Nederlandse dichter Jacob 'vadertje' Cats (1577-1660)
- Een goed notenjaar zou een koude winter voorspellen en het volgende jaar worden veel jongens geboren.
- **'Een okkernoot betekent in een droom een gierige en een bedrieger, want ze stinkt kwalijk en daarom betekent ze ook slechte zeden en gedragingen'** (uit een 16de-eeuws dromenboek).
- Voor macho's waren okkernoten een bron van vrouwenonderdrukking: **'Doe vrouw, patrijshond of walnoot pijn. Hoe meer jij ze slaat hoe beter ze zijn.'** Kan het nog erger? **'Een ezel, en kwezel en een notenboom moeten door sla-gen goed worden.'**

Noteboom

De roffel weet ik nog wanneer het grote
 waaien van middernacht tegen mijn oren
 begon en duurde, ogen toegesloten

en adem op, het dak onafgebroken
 belegerd met rumoer van ronde noten
 die rinkelden en zwegen in de goten.

De boom van overdag terloops bewogen
 en met geduld van takken neergebogen
 bestond niet meer was nog alleen te horen.

Des morgens rondgestrooid lagen de blote
 withouten vruchtjes uit de schil gestoten
 over de paden uitgestrooid als doden.

ANTON VAN WILDERODE
 1987

- Als vrouwen op Sint-Jan (24 juni), om 12 uur 's nachts, een vers geplukt notenblad in hun linkerschoen leggen dan zijn ze voor de rest van het jaar zeker van liefde en trouw van hun echtgenoot.

Een halve okkernoot lijkt op hersenen. Volgens de **signatuurleer** (planten die op een lichaamsdeel lijken werken ook genezend op dit lichaamsdeel) geeft het eten van okkernoten wijsheid of geneest een hersenvliesontsteking. Andere voorbeelden zijn prei, selder en asperges die voor potentie staan. Speenkruid, met zijn okselknolletjes, is goed tegen ... je kan het al raden. En de franse uitdrukking "**Allez aux asperges**" staat voor – naar men beweert – het oudste beroep ter wereld.

Notenbomen groeien traag vandaar het gezegde:

"Boompje groot, plantertje dood."

‘**Voor de Vlier moet men zijn hoed afdoen**’ is een oud gezegde.

Naast elke woning vond men vlierstruiken. De Vlier was de huisapotheek bij uitstrek:

- Vlierbloesem werkt licht laxerend en is zweetafdrijvend. Dus echte opruimers van schadelijke stoffen.
- Vlierbessen hebben een kalmerende werking op nerveuze mensen.
- Vlierbessen bevatten veel vitamine C.
- Sirop van vlierbessen is goed tegen verkoudheid.
- Gorgelen met thee van vlierbloesem helpt keelontsteking bestrijden.
- De bast van jonge vlieren wordt gebruikt bij de behandeling van brandwonden.

Maar vlierbessen en -bloemen kunnen ook lekker zijn:

- Vlierbessenjam
- Vlierbessenwijn
- Vlierbessen cider
- Vlierbessen likeur
- Een omgekeerde vliertros in een pannenkoekenbeslag en de steel terugtrekken zodra het beslag stolt en de bloemetjes blijven in de pannenkoek.
- Enkele vlierbloemetjes in een glas champagne staat chique.

En muzikaal: als het merg uit een takje wordt gehaald kan je er een fluitje mee maken maar daarom ben je nog geen Flierefluit. Je kan er ook blaaspijpjes of proppenschieters van maken.. Ssst ... niet hardop zeggen ... er zijn misschien kwajongens in de buurt.

Slachthuizen gebruiken nog steeds vlierbesseninkt om de karkassen te stempelen.

Muggen en vliegen houden niet van Vlieren, nog een reden om Vlieren naast het huis te planten.

Judasoor is eetbaar en wordt veel gebruikt in Chinese en Japanse keuken.

De Vlier

Rijmpje

In heel wat huizen
waren doden te betreuren
als een vlier werd uitgeroeid.
Maar ze werden gezond
als vlieren werden gesnoeid.

Volksverhalen:

- Wie onder een Vlier slaapt wordt door vrouw Holle beschermd tegen boze geesten, muggen en slangen. Grimm heeft er een sprookje over geschreven.
- Als je een tak van een Vlier wil afhakken moet je driemaal vergiffenis vragen aan de Vlier. Als je dit niet doet neemt de Vlier wraak op diegene die hem verminkte.
- Volgens een vers uit de 14^e eeuw hing Judas zich op aan een Vlier.
- **Judasoor** is een paddestoel. Men geloofde dat het oor van Judas aan een tak bleef hangen toen hij zich verhing nadat hij Jezus had verraden.
- Het eerste badwater van de baby moet je onder een Vlier gieten. Dan wordt het kind sterk en zal het goed kunnen klimmen.
- In sommige streken gebruikt men de Vlier als maatstok voor doodskist en graf.
- De voerman die de paarden-lijkswagen bestuurde gebuikte een vlierstok in plaats van een zweep.
- In Thüringen stak men met Pinksteren een vlierstok door het raam van 'onkuise' meisjes.
- Als meisjes in Beieren, tijdens het luiden van de avondklok op Sint-Thomas, aan een Vlier schudden, zal haar verloofde komen uit de richting waar het eerst een hond blaft.
- In Engeland en Frankrijk verbrandde men nooit vlierentakken omdat de kippen dan stoppen met leggen.
- De nageboorte van een koe die voor het eerst kalft moet je begraven onder een Vlier.
- In Oost-Duitsland zette men vlierkruisen aan de vensters en op de mesthoop om heksen te weren.
- In Engeland eet men cat-cakes - een cake overgoten met vlierbessenwijn - op Saint-Catherines day.

Nog meer verhalen:

Waarom de **Berk** de blaadjes heeft, die hij heeft

Toen God alle planten en dieren had geschapen vond de Berk zijn blaadjes te klein. Een goede fee wilde de Berk helpen en zij vroeg welke blaadjes de boom wenste. *"Gouden blaadjes zouden niet misstaan bij mijn witte bast"*

En de fee toverde de Berk vol met gouden blaadjes. Het goud schitterde in de zon maar ook in de ogen van de mensen die al gauw alle gouden blaadjes plukten.

"Ze hebben mij helemaal kaal geplukt maar nog liever kreeg ik kristallen blaadjes" zei de Berk tegen de Fee. En zo geschiedde.

De Berk pronkte een zomer lang met zijn kristallen blaadjes. Ze schitterden in het zonlicht en rinkelden bij een zacht briesje.

Maar toen de herfst aankwam, kwamen ook de hagelbuien en stormwinden. Alle kristallen blaadjes vielen in duizenden stukjes op de grond.

De Berk weende maar toen hij de mooie herfstkleuren rondom zich zag zij hij tegen de Fee: *"Geef dan toch maar weer die kleine blaadjes met hun gouden herfstkleur"*.

De Berk was tevreden met zijn mooie, kleine, gele blaadjes en werd zo fier dat zijn witte bast nog witter leek.

De **Eik** en het **Riet**

Een enorme Eik stond aan de waterkant en keek neer op het frele Riet.

De Eik lachte met het Riet omdat het bij het minste zuchtje wind neerboog.

Maar in de herfst stak er een hevige storm op.

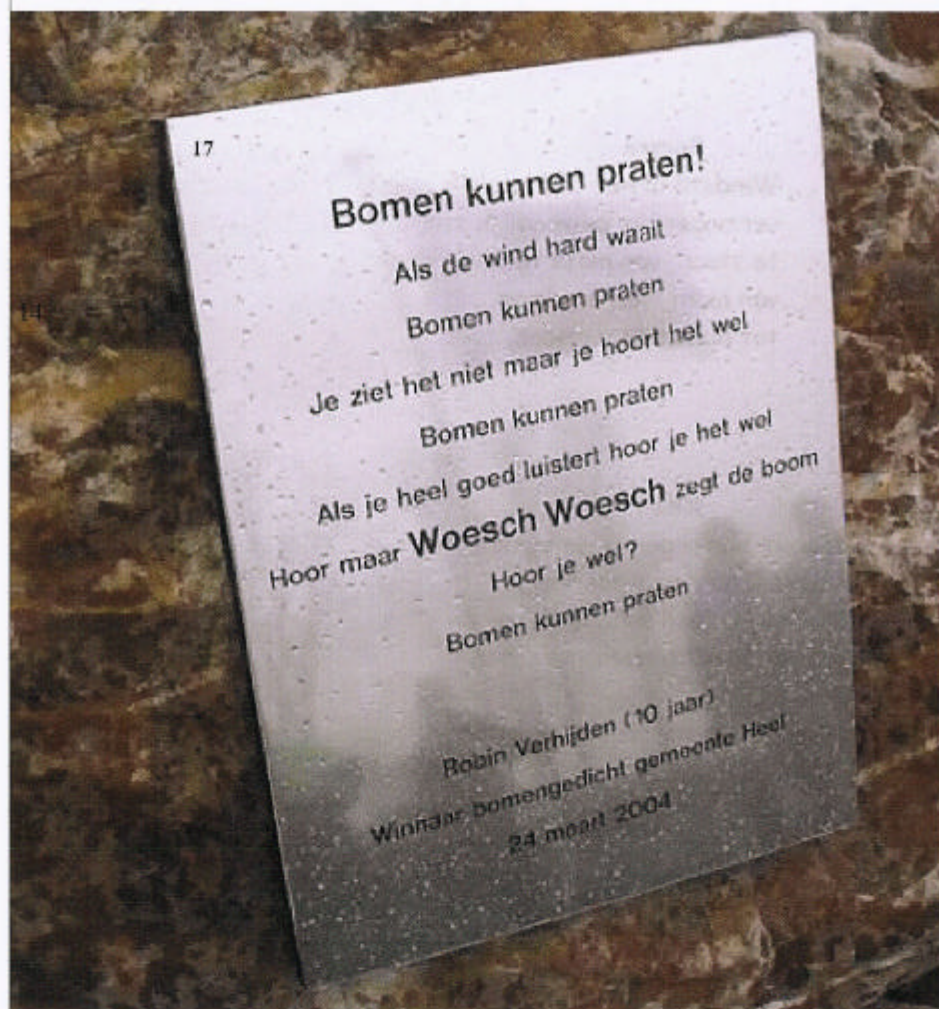
Het Riet boog tot op de grond bij iedere windstoot maar kwam telkens terug recht.

En de Eik? Zijn stam brak middendoor en z'n kruin viel voor dood in het water.

Een bewijs dat je beter soepel kunt omgaan met problemen dan de stoere Eik uit te hangen.

Bomen en de dood:

- Treurbomen, zoals een **treurberk** en een **treurwilg** die het verdriet verbeelden.
- Gemeenschapsbomen zoals de **lindeboom** die de band met de familie, vrienden of het buurt- of dorpsleven willen bestendigen.
- Sterke bomen die oud kunnen worden, zoals de **eik**, die de herinnering willen bewaren.
- Grote bomen die sterk groeien en dus veel levenskracht vertonen zoals een **populier** en een **beuk** die het verder leven met vernieuwde kracht willen symboliseren.
- Groenblijvende bomen zoals **sparren**, **dennen**, **buxus** (palm), **taxus**, **cypressen**, als tekens van hoop en blijvend leven.

18 Boom is beeldspraak van de ruimte,
lichaam van het ongewisse
Voorzover zijn zwijgen reikt.

CHR.J. VAN GEEL
1993

19 **Bij een bomenrij**
Het maakt bedeesd, de toppen van de bomen, en verliefd.
Zij staan voor niets dan om de lage wolken over zich
te laten komen, sterren stip te laten, knop te zetten
te voldoen aan blad in onophoudelijk verlies.

CHR.J. VAN GEEL
1993

20 **Bomen**
Windstil in het ondraaglijk
vermogen om beweeglijk stil
te staan, van niets te leven dan
van lucht, van aarde en
tot humus te vergaan.

CHR.J. VAN GEEL
1973

21 **XVI**
Daarom bewonder ik de bomen:
omdat ik niet zo ruisen kan,
en in mijn eigen schaduw dromen -
ik ben een winters magere man

Maar kan op voeten nader komen.

LEO VROMAN
1974

Bomen liggen gehakt lijf aan lijf
 bloot in hun bast
 en schaamteloos als slapende mannen.
 Gras fezelt onder het zwetend gewicht,
 de wortels zuchten in de ringen
 van de jaren, in de gestokte adem,
 in de oksels en ogen klagen.

Ik heb vandaag een boom geplant
 en mijn toekomst begraven.

MAURITS VAN LIEDEKERKE

1987

Van de Boom

De tak sprak:

Ik hoor niet bij de stam.

Het blad sprak:

Ik hoor niet bij de tak.

En de bloesem,

de bloesem verging.

En de tak sprak:

Dit is mijn stam - en knakte af.

En het blad sprak:

Dit is mijn tak en het verwaaide.

STEFAN VAN DEN BREMPT

1980

Wie prijst er ooit een mens
 die oude bomen velt
 En in derzelve plaats
 geen nieuwe wederstelt?
 Want hadden oudstijds
 toch onze ouders niet geplant,
 Wat zoude ons Neerland zijn als louter veen en zand

JACOB 'VADERTIE' CATS
 (1577-1660)

Indianenwijsheid

Weet jij dat bomen praten?
 Ja, zij praten, zij praten met elkaar.
 Ze praten ook tegen jou als je luistert.
 Maar blanke mensen luisteren niet.
 Zij hebben het nooit de moeite waard gevonden
 om naar ons Indianen te luisteren.
 Ik zelf heb veel van bomen geleerd:
 soms iets over het weer, soms iets over dieren
 en soms iets over de Grote Geest.

TATANGA MANI

Deze bundel werd samengesteld door Jef Camerlinckx en Bruno Vandewinkel
 van Natuurpunt Pajottenland.

De meeste gedichten komen uit 'Een boom is meer dan er staat'
 samengesteld en ingeleid door Paul Geerts Lannoo

De meeste verhalen komen uit de boeken "Bomen en mensen, een oeroude relatie"
 onder redactie van Frank Moens en Roelje de Weerd

Uitgegeven bij de Bomenstichting Utrecht / Boom Amsterdam
 en uit 'De Plantenkapper- 44 planten met een verhaal' Jan Heyvaert,
 uitgegeven door de Heemkundige Kring van Gooik

Enkele verhalen en foto's vonden wij op diverse websites

WIJ HEBBEN DE
 BOMEN NIET
 GEËRFD VAN
 ONZE OUDERS,
 WIJ HEBBEN ZE
 GELEEND VOOR
 ONZE KINDEREN.